

הובייברידות של עקרת בית ירושלמית *

המוסר האבוד של אנדרה ז'יד * ויהי בישראל קשת

מקור

זיוף

"באותם הימים התחילו הרבה אנשים ריקים וקליידת לעסוק בספרות, והרבה כאלו לא מאד. אולי הוא שגרם לתפוצה שהסתבכתי בה. מה לי ולספרות, הלא אשה ערירית אני, עוד מעט פנסיונרית... אלא שאני הולכת הרבה להרצאות, ויש בירושלים הרבה הרצאות, כל זאת מפני שאני אוהבת את הספרות, ולא בדרך פנטימנטאלית, כמו שהוכנסו ארבעים אותה, מפני שאני מן הקדמונים ולא מן הרגשים...". כך כותבת "למית הר-אבן" בקובץ סיפוריה, כמו מתי עצמת מדיוקנה החובבני, העולה מבין השורות שאותן כתבה במו ידיה. גב' הר-אבן היא הוכחה ניצחת, שכל מה שלא עושה הכישרון עושה הזמן. היא, ממחברות "דור הפלמ"ח", המייצגת הי נשית של ספרות דור זה (תחת שם בתור ליה שולמית ריפתין), פירסמה בימים אלה קובץ סיפורים בשם בדידות, שי הנחתו העיקרית היא, שספרות היא דבר מכובד מכדי שתעסקנה בו עקרות-בית משועממות.

בדומה לבעלי-ימרות אחרים בעולם הספרות, חיפשה הגב' הר-אבן בספר אימרות כלשהן אימרה שתהלוך לכותרת סיפוריה, ואכן היא מצאה משהו של מונטפייין. המסר העיקרי של סיפוריה הוא זה שאותו קלטה מן הספרות הפמיניסטית, ועכשיו היא פולטת אותו במי מונה של קרן תל-אביב לספרות ולאמנות, את כישלונה הספרותי ממחישה הגב' הר-אבן (ריפתין) בסיפורה אהבה בטלפון.

שולמית הר-אבן (ריפתין)
מישגל חפוז בשער-הגיא

שהוא בבחינת חיקוי סיפורי הנודע של ג'ר. סאלנג'ר. אלא שבעוד שבמקור קולח המלל הסלפוני, הרי שבזיוף הירוד שלמי של הגב' הר-אבן נעצר השטף בי עצירות מילוליות, שניתן לכנותן אנטי דיאלוג.

מכל הפרסואר הפמיניסטי אותו קראה הגב' הר-אבן, ושאותו השקיעה בבדידותה, זכתה להשמיט את מעלתו העיקרית: הכנות היישר והפתחות של האשה בי מחצית השנייה של המאה ה-20. היא מתפתלת בעזירות של נוסח וסיגנון, כדי

* שולמית הר-אבן — בדידות; הוצאת צאת עם עובד וקרן תל-אביב לספרות ולאמנות; סיפורים; 138 עמודים (כריכה רכה).

לצקת קתונני קפאון וזיוף על נשיותה, מסיבות השמורות עימה, הנשים הכור דדות של הגב' הר-אבן אינן רק בור דדות — הן שטוחות, חד-מימדיות. המחברת מסתירה את נשיותה, עד כדי כך שבסיפור כיסאות-הקש שלי מתגלה גם האבא-הספרותי התורן של הגב' הר-אבן, כוונתי לסיגנון עמום עוז, הניתן כמעט מכל שורה ומישפט, בגלישה לעבר הסינתטיות, משוללת העומק הספרותי ה בסיסי.

הסיפור שעתידים על הכביש הוא המר חשה לעמוס-עזויות החבויה בין השורות: "בין לאטרון לבין שער-הגיא נכנסת עדה, כלי אתראה, לתוך הפחד...". אותה עדה נתקלת בבן של ידידה שלה המשרת ב צבא, עידו, ושניהם מקיימים מה שמכר נה מישגל חפוז, אותו מתארת הגב' הר-אבן (ריפתין) בנוסח המזויף: "עידו מניח נשקו בהישגיד, ונפנה אליה. אבל כל זה פתאומי מאוד, חושבת עדה. עדה כורעת והוא כורע עלי-ידה. עכשיו מגע הסלע החם תחת נבה. מעבר לכתפו, גבוה גבוה, שמיים פתורים; עצבות נוראה, הור רסת, של לילה בהר, כאילו כל החיים כולם אינם מתנהלים אלא על פס דק דק, רדוד, צר, גשר שרק עליו אפשר לחיות; תרד ממנו כרו פסיקה, לא תי זהר וכבר גורשת אל העפר המת...".

עדה, גיבורה ובת-גילה של המחברת, נכשלת בניסונה להסביר רגשותיה של אשה כבת חמישים הנושטת את בעלה והולכת אל המיפגש עם החייל הצעיר, כישלונה זה מצטרף לשאר זיופה הספ רותיים, המאכלסים עמודים לרוב בקובץ צנום זה.

בדידות של הר-אבן (ריפתין) הוא קור בן של ימרות עשוי על חשבון משלם המיסים. קובץ שאין בו לא בשורה ולא תיקוה ולא נוסח חדש או מרענן, למעט גלריה של בנאליומים, שהקורא הישראלי הממוצע זכה כבר לקרוא כמותה בתרי גום לעברית. חבל שכספי קרן תל-אביב לספרות ולאמנות אינם מושקעים ביציר רות של סופרים צעירים, מתחת לגל שלושים, שהם בעלי סיכוי, תחת זאת הם מתבזבזים על זיופים.

אנדרה ז'יד

הנן-קונפורמיזם של ההומוסקסואל

אריה-חפזה בתום; שמירת-הכללים מא- חדת בו עם החיפוש אחר הספונטאניות... חסר המוסר הוא ספר שמעשה ריקמתו הספרותית נעשתה בהשראת פגישתו של ז'יד עם אוסקר ויילד, הגולה בפאריס, ובהשפעה עמוקה של איה-מוסר הניטשיאני, כפי שהוא הבינו. ואכן, אותה "תרבות" גרמנית הטביעה חותמה על יצירתו של ז'יד. ז'יד מספח בין השורות את הנטיות ההומוסקסואליות הברורות שלו, והן מחלחלות במרחקים מהוגנים מבלי לסכן יתר על המידה את עורו. ובכל זאת הפכה יצירה זו בראשית המאה (1902) לסנסציה. אלא שלקורא בן-זמננו קשה לראות את אותם "חטאים" שזיד צעק אותם בראשית המאה, מפני שהם נראים כ"סטיות זעירות" שאין בכוחן להניד גם רבע גבה, בעינו של שומר-המוסר החמור ביותר בימינו.

אין ספק שז'יד הוא בבחינת סמל, ה- מעלה קטורת של שובר מסורות. את מסתו ז'יד החי פותח סארטר במילים: "השבו אותו למקורש ולמריף רחל-לבו".

נה. הוא מת והם מגלים עד כמה נשאר חי קולות של מכופה וזינה נקמנית ב נאומי-הלוויה המושמעים מתוך השבונות נחשפים. הם גוראים, שהוא גורם אי-נו חות ויוסף לגורם אי-נחות עוד זמן רב. הוא הצליח לקומם נגדו אחדות של אני שיריאקציה משמאל ומימין, ומסתגלים אנו לדמות היטב את עליצותם של כמה חנוטים זקנים בקוראם: "תודה לך, אל-י הים, כיוון שאנו מוסיפים לחיות, הרי זה הוא שגשג". די לקורא ב"לומאניטה" — כדי לתפוס מה רב מעולו גזויה — כן השמונים-וארבע ששכמעט ולא כתב עוד, על אמנות הכתיבה של ימינו...".

אין ספק בכך שז'יד הוא תופעה שחיתה במישור שבין הסוציולוגיה של הספרות

לשינוי אמות-המידה של המוסר בתקור פתנו. יש בתרגום עבודותיו לעברית מעין הצגת תכלית האומרת, כמה שהעולם היה צבוע בראשית המאה, והביא סופרים להפוך את הניון לדגלם, כפי שעשה ז'יד. תרומתם של אלה היתה בכך, שהיום נר- תרנו עם דגלים טובים יותר ומשוחחרים ממועקות, כמועקתו ההומוסקסואלית של ז'יד.

זיכרונות

ריענון

לפני כמה שנים, עת זכה ישורון קשת בפרס ביאליק, ביקש ממני יצחק בן-נר לראיין את הסופר הישיב בביתו, עבור התוכנית מקום טוב באמצע בגלי צה"ל. קשת התגורר באחד הבתים המוארכים בשיכון גיבעת בית-הכרם, ירושלים, בי דירה גדושה ספרים. אני יודע למה ומדוע, אבל שום ניצוץ לא הבויק בינינו, והיה דבר מה מייגע ודוחה בהקלטת הדברים עם הסופר הקשיש.

לפני כשבוע קיבלתי את ספר זכרו- נותיו קדמה וימה * ומקלחת של צוננים היכחה בי. ציפיתי לעוד ספר זכרונות מייגע, ומצאתי אוצר בלום של זכרונות אישיים בעלי נימה נונקונפורמיסטית, מפ- תיעים לגבי איש דור המידבר של ספ- רותנו.

קדמה וימה מביא תמונת-נפש ותמונת מצב של איש צעיר המחפש את עצמו ואת עולמו בארץ-ישראל של סוף שיל- ה העולם הראשונה. כל זאת תוך חישוב עממי מרענן ומדחיק, ותוך הצגת עולם בעל דקויות תרבותיות מפתיעות. לא נפי- קד בספר זה מיון קפדני של שמות, מראי-מקום, עובדות, גירסות מחדשות ושאר קווים מאוונים ומאונכים, שהיום ספרות המגלמת בתוכה חוויות של עולם ומלואו, והבחנות דקיקות כמו: "בירד- שלים היה הבית מיקלט להסתגר בו מפני הרחוב, ולא המשכו של הרחוב כמו ב תל-אביב...".

בירושלים של שנת תרע"ב מתאר קשת את פגישתו עם ש"י עגנון: "על-סמך דברים שליפשיין אמר בשבתי לשיי עג- נון הצעיר, שדר אז בירושלים, הפיע יום אחד בחדר הרל שבשכונת-אחווה בעל, עגנונות וביקש לקרוא שיר שלי. ואני מה מאוד כושת על המעט שהרע שכמחברתי...".

ישורון קשת הוא יחיד ובודד בדורו, המתייחס בזכרונותיו להיבטים ואיבחו- נים מוסיקאליים, כמו התיאור: "פעם אחת עליתי לסדר-מלכא מששמעתי על- אודות מקהלת הנזירות במנזר הרוסי שם, למשמע הזימרה הנפלאה, שלולמת הרגש הרליגיוזי, בנוסח דליטורני הפראנסולכי (שנתגלגלו בו בוודאי יסודות ביזאנטיים מזהרניים), ככה כי לבי משימחה על המפתיע שבשלמות ומתנת היופי החז- לה (ומה חולף יותר מהר מקולות השי- רה?)... ספורני שאין בכוחן של מילים למסור את מהותה של אפסציה מוסיקא- לית זו, ראשונה ואחרונה לי מסוגה, שזכיתי לה בהיסח-הדעת...".

קשת מרבה לתאר בזכרונותיו מגעים שלו עם נשים, מגעים של גיל ההתבג- רות, על כל הכרוך בכך: "לילה אחד, כשבתי עם נינה על הגג השמחה של בית מגוריה ברחוב השחר, התורידתי באוז- ניה, כמעט ברמקו, כמורה על חטא מכיש, שיחסי אליה שוב אינו כה טהור

* ישורון קשת — קדמה וימה; הוצאת עם-עובד; 296 עמודים (כריכה רכה).